

pružaju sažete podatke o vremenu nastanka prikazanog spomenika, o njegovoj namjeni, umjetničkim karakteristikama itd., jednom riječi — o njegovim spomeničkim vrijednostima.

Iako su još u toku narodnooslobodilačkog rata i revolucije, Odlukom Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije od 20. veljače 1945. godine, spomenici kulture stavljani pod zaštitu države, a njihova naučna i estetska vrijednost proglašene narodnim dobrom, ipak taj narod (shvatimo li tu riječ u najširem smislu), zapravo, još ni dan-danas ne zna šta su spomenici kulture, gdje se sve nalaze i koliko ih zapravo ima. Još manje znade koje su to zanstvene i estetske vrijednosti zbog kojih bi ih trebalo čuvati u neokrnjenom i izvornom stanju. Kako u SR Hrvatskoj još uvijek ne postoji koliko-toliko pouzdana i svima dostupna evidencija spomenika kulture, zaista mnogi, i to ne svojom krivicom, misle da su spomenici kulture samo onih nekoliko desetaka starih gradova, dvoraca i katedrala o kojima se pišu knjige i o čijoj se sudbini ponekad zabrinuto govori u dnevnoj štampi ili na televiziji, odnosno čije se fotografije kao mamac pojavljuju na našim turističkim prospektima. Ako takovo vrlo rašireno poimanje spomenika kulture pokušamo usporediti s doduše aproksimativnim procjenama naših uvažanih stručnjaka, po kojima na području naše republike ima barem 30.000 nepokretnih spomenika kulture (dakle najrazličitijih vrsta građevina koje su zbog svoje arheološke, povijesne, sociološke, umjetničke, arhitektonske, urbanističke ili neke druge znanstvene ili kulturne vrijednosti od posebnog značenja za društvenu zajednicu), onda će nam postati jasna sudbonosna razlika u informiranosti i sveopasnosti po kulturna dobra koje takove razlike nose sa sobom.

Razumije se, niti savezni, niti republički Zakon o zaštiti spomenika kulture, niti svih devet zavoda za zaštitu sa stotinjak konzervatora i restauratora ne mogu, niti uz najbolju volju, sačuvati toliko mnoštvo građevnih spomenika kulture, (a da o oko 1,200.000 pokretnih spomenika kulture, dakle, slika, kipova, knjiga, predmeta svakidašnje upotrebe itd. ovoga časa niti ne govorimo), ako brigu o njima svjesno ne prihvati i cjelokupna naša društvena zajednica, i to ne kao nametnutu obavezu i teret, već kao sastavni, dragocjeni i neotuđivi dio zajedničke nam životne okoline, dio bez kojega gubimo vla-

stiti povijesni korijen, a zavičaj vlastitost svoje fizionomije.

Tek ako spomenik kulture prestane biti »tuđa briga« i zaista postane dobro od općeg interesa uklopljeno u tokove suvremenog života, tek tada postoje realne mogućnosti da ga zaista sačuvamo i namjenimo generacijama koje dolaze poslije nas.

Desetljećima su propuštane mnogobrojne mogućnosti da se utječe na pozitivan razvitak društvene svijesti, da se njeguje zdrav odnos prema naslijeđenim kulturnim dobrima jer ona nisu, kako bi možda neki htjeli, niti ostatak »stare slave« i »dobrih starih vremena«, niti su »sramna prošlost koje bi se trebalo stidjeti«, već su svima potrebna i korisna dobra, živi svjedoci našeg bivstvovanja i istina o nama samima.

Na žalost, čak i u službi zaštite spomenika kulture u SR Hrvatskoj dugo je informativno-propagandna djelatnost bila zapostavljena i smatrana nečim manje vrijednim i manje stručnim. Rezultat takvog stava su čitave generacije samoupravljača koji se s problemima zaštite susreću po prvi put tek u delegatskim klupama Skupštine ili Sabora.

Bilo bi naivno misliti da će pokrenuta zajednička akcija Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture i uredništva »Delegatskog vjesnika« moći nadoknaditi sve do sada propušteno, da će rubrika »Spomenici kulture« promijeniti postojeću situaciju, rekli bismo, »preko noći«, ali da ona ima pozitivne efekte i da informacije o vrijednostima naše baštine dolaze u prave ruke — u to ne treba sumnjati.

Henri Raulin i Georges Ravis-Giordani. L'architecture rurale française-Corse, Berger-Levrault, 1978.

Ruralna arhitektura Francuske—Korzika

Dunja Milošević-Zelić

Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb

Interesantan je pokušaj grupe francuskih stručnjaka da donose teoretske propozicije i terminološke konvencije za tipologiju ruralne arhitekture, objedinjene i objavljene u knjizi

»Ruralna arhitektura Francuske«. Nakon što su Francusku podijelili na regije, obrađuju svaku regiju prema unaprijed određenom planu. Tako je do sada obrađeno nekoliko regija na stručan i nadasve atraktivan način, a opet, s druge strane, pristupačan za širu javnost kao prvi kontakt s ruralnom arhitekturom regije, u ovom slučaju Korzike.

Autori Henri Raulin i Georges Ravis — Giordani obradili su ruralnu arhitekturu Korzike nizom poglavlja koja obuhvaćaju tehniku i materijal (od prethistorije do danas); konstrukciju gradnje, upotrebu elementarnih građevnih materijala uvjetovanih vegetacijom i konfiguracijom terena, te specifičnosti ruralne arhitekture, u okviru kojih su obrađeni stari utjecaji susjednih zemalja. Posebno je interesantno poglavlje u kojem se analizira odnos između kuće, čovjeka i njegovih aktivnosti (uključujući i način tradicionalnog življenja, određuje se determinirajući faktor evolucije, sistem ruralne ekonomije, tipovi socijalne slojevitosti, itd. . . da bi na kraju, što je etnološki posebno zanimljivo, obradili kuću, položaj i njeno društveno značenje, znak društvenog statusa (ranga) u seoskim relacijama; kuću i porodičnu organizaciju, transmisiju dobara, sistem nasljeđivanja i na kraju poglavlje: kuća — mjesto simboličkog značenja (vatra, rituali žalosti, rituali zaštite, spolni simbolizam i dr.).

Bit ruralne arhitekture je da sačuva tradiciju: svojim elementima ona treba označavati vrlo stari aspekt materijalne kulture, a po svom planu ona svjedoči o organizaciji produkcije u momentu svoje izgradnje.